

ביאור הדף מסכת הוריות דף ז'

במשנה התבאר שכן משיח שהורה מזיד ועשה שוגג פטור מקרבן, ומביאה הגמרא ברייתא שאומרת שלומדים זאת מהפסוק "אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם", שהוא חייב קרבן כפי שהעם מביא קרבן וכלומר בהעלם דבר של ציבור, שאף הם חייבים רק אם נעלם מהם דבר בשעת ההוראה ובשעת המעשה.

ושואלת הברייתא מדוע לא לומדים כהן משיח מנשיא, שהוא כן חייב חטאת אף על שגגת מעשה גרידא בלא הוראה. ועונה הגמרא שכהן משיח דומה יותר לציבור כיון שציבור חייבים פר, ואף כהן משיח חייב פר, ואף ציבור אינם חייבים אשם תלוי וכן הכהן משיח ולכן למדים כהן משיח מציבור ולא מנשיא.

ושואלת הגמרא עדיין נלמד כהן משיח מנשיא ולא מציבור שיהיה חייב קרבן בשגגת מעשה בלא הוראה, כי בעבודת כוכבים בשוגג, נשיא וכהן משיח מביאים שעירה לחטאת, ואילו ציבור מביאים פר, ואף נשיא וכן משיח חייבים באשם וודאי, משא"כ ציבור. ועונה הגמרא שלכן צריך את הפסוק "אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם" שממנו לומדים שכהן משיח כציבור ולא כנשיא ואינו חייב על שגגת מעשה בלא שגגת הוראה.

אמנם לא לומדים שיהיה כהן משיח לגמרי כציבור, כך שאם יורה הוראה ויעשו הציבור אחריו יהיה חייב, כמו העלם דבר של ציבור, כי לגבי כהן משיח נאמר "והקריב על חטאתו אשר חטא", ולא על חטא שאחרים חטאו מחמתו.

ושואלת הגמרא על מה שלעיל אמרה הברייתא שכהן משיח דומה לציבור כי אינה חייב באשם תלוי, הרי כל מה שהוא לא חייב באשם תלוי לומדים ממה שנאמר "לאשמת העם" שכיון שאינו חייב בחטאת אינו חייב גם באשם תלוי, ולכן אומרת הגמרא שבאמת אין טענת הברייתא מאשם תלוי, אלא רק ממה ששניהם בפר.

משנה. אם הורה הכהן משיח לעצמו ועשה לעצמו מתכפר בפר של כהן משיח, אבל אם הורה עם הבי"ד ועשה עם הציבור, מתכפר בפר העלם דבר של כל הציבור.

ואומרת המשנה שכפי שאין בית דין חייבים רק אם יורו לבטל מקצת מהמצווה ולקיים מקצת, כך גם הכהן המשיח אינו חייב רק אם הורה לעצמו לבטל מקצת ולקיים מקצת, וכך גם לגבי חיוב הציבור בקרבן העלם דבר של עבודת כוכבים.

גמרא. מביאה הגמרא ברייתא שמבארת מהיכן שאם הכהן משיח עשה עם הציבור הוא מתכפר עם הציבור, ואומרת הברייתא שאי אפשר ללמוד זאת מנשיא המתכפר עם הציבור, כי נשיא מתכפר עם הציבור ביום הכיפורים, אבל כהן גדול מתכפר ביום"כ בפר של עצמו. ולכן אומרת הברייתא שלומדים זאת מהפסוק שנאמר בכהן משיח "על חטאתו אשר חטא", שרק אם חטא בפני עצמו מתכפר בפני עצמו, אבל אם חטא עם הציבור מתכפר עם הציבור.

ושואלת הגמרא איך מדובר, שאם הוא מופלא שבבי"ד, הרי אף בכל מקרה אם הורו הבית דין לבדם בלעדיו אינם חייבים פר העלם דבר אלא כל אחד חייב כשבה ושעירה, ואם הוא אינו מופלא הרי שאף לעצמו אין הוראתו הוראה, ופטור מקרבן כדן שגגת מעשה. וביאר רב פפא שמדובר ששניהם מופלאים, ולכן הוראת בי"ד בלעדיו שפיר נחשבת הוראה, ולמרות זאת מתכפר עם הציבור.

ובתחילה היה סבור אביי שרק אם הכהן משיח לא יושב עם הבי"ד, והורה לעצמו חייב, אבל אם הוא יושב איתם אינו חייב כי הוא עם הציבור, אך אמר לו רבא שאין המקום גורם, אלא אפילו אם ישב עם הבית דין והם הורו בדין אחד כגון חלב והוא באחר כגון דם, חייב, והרי זה חטא בפני עצמו.

ואומרת הגמרא שפשוט שאם הכהן משיח הורה לעצמו התר בחלב, ובי"ד בעבודת כוכבים, שכיון שהם חלוקים גם בטעמיהם דהיינו בפסוקים, וגם בחיוב הקרבן שלהם, שהרי על עבודת כוכבים הוא מביא פר והם פר ושעיר, ממילא הרי זה כשני הוראות שונות, והוא אינו יוצא בקרבן של הציבור.

ואם להפך, הוא הורה בעבודת כוכבים והם בחלב, וודאי שנחשב כחלוקים בקרבנם לגמרי, שהרי הוא חייב שעירה על עבודת כוכבים, והם מביאים פר העלם דבר של ציבור.

ומסתפקת הגמרא באופן שהבית דין הורה התר בחלב המכסה את הקרב, והוא הורה בחלב שעל גיב הדקים, שאין ביניהם חילוק בקרבן אלא רק בפסוקים שאוסרים את החלב. האם למרות זאת באופן כזה יוצא הכהן משיח בפר של הציבור כי שניהם הורו בחלב, או לא.

וממשיכה ומסתפקת הגמרא אם נאמר שבאופן כזה הוא באמת יוצא בפר של הציבור ששניהם חלב, מה יהיה הדין אם הם פסקו בחלב והוא בדם, שאז טעמם חלוק לגמרי, אבל מכל מקום על שניהם בא קרבן אחד, ונשארת הגמרא בתיקו.

במשנה התבאר שבית דין אינם חייבים פר העלם דבר עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת מהאיסור, ומביאה הגמרא שהטעם הוא כפי שהתבאר לעיל שנאמר בפסוק "ונעלם דבר", ודורשים שנעלם מקצת מהדבר ולא כולו.

ועל מה שהתבאר במשנה שאף כהן משיח כציבור בזה שצריך שיורה לבטל מקצת ולבטל מקצת, אומרת הגמרא שלומדים זאת מהפסוק "אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם", שדינו כציבור.

ועל מה שהתבאר במשנה שאף בהוראה בעבודת כוכבים צריך לבטל מקצת ולקיים מקצת, אומרת הגמרא שהמקור הוא ממה שנאמר בעבודת כוכבים "והיה עם מעיני העדה נעשתה לשגגה", ונאמר לגבי העלם דבר "ונעלם דבר מעיני הקהל", ולומדים שכפי שלגבי העלם דבר צריך שיבטלו מקצת ויקיימו מקצת, כך גם לגבי עבודת כוכבים.

משנה. אומרת המשנה שבין בית דין בהעלם דבר, ובין כהן משיח, ובין לגבי העלם דבר בעבודת כוכבים אין חייבים אלא אם היה העלם דבר בהוראה, ושגגה במעשה.

גמרא. מביאה הגמרא ברייתא שאומרת שהמקור לזה שבציבור צריך גם העלם דבר של ב"ד וגם שגגת מעשה, שנאמר בפסוק "אם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר", ומשמע שצריך גם העלם דבר בהוראה וגם שגגת מעשה.

ועל מה שאמרה המשנה שגם בכהן משיח צריך העלם דבר בהוראה ושגגת מעשה, אומרת הגמרא שלומדים זאת מהפסוק "אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם", שכהן גדול כציבור.

ועל מה שאמרה המשנה שאף בעבודת כוכבים צריך העלם דבר ושגגת מעשה אומרת הגמרא שלומדים זאת מגזירה שווה "מעני" "מעני" וכדלעיל.

שואלת הגמרא שממה שהמשנה לא אמרה שכהן משיח בעבודת כוכבים צריך אף הוא העלם דבר בהוראה ושגגת מעשה, לכאורה מדויק שכהן משיח שחטא בעבודת כוכבים, חייב אפילו אם לא הורה, רק על שגגת מעשה, וכדעת רבי שסובר שלא צריך הוראה בכהן משיח בעבודת כוכבים, ודלא כחכמים שסוברים שאף בזה אין הכהן משיח חייב בלא הוראה.

ודוחה הגמרא שהמשנה לא שנתה את כל הדינים של כהן משיח, שהרי גם לא אמרה כהן שחייב רק פר רק על הוראה ששגגתה חטאת ובמזיד חייב כרת, אלא שיירה חלק מהדינים.

ואומרת הגמרא שטעמו של רבי שבעבודת כוכבים הכהן משיח חייב אפילו בלא הוראה, שלומד זאת ממה שנאמר לגבי עבודת כוכבים "וכפר הכהן על הנפש השוגגת בחטאה בשגגה וגו'", והבין רבי ש"הנפש" מרבה כהן משיח, ו"השוגגת" מרבה נשיא, ועליהם נאמר שאפילו אם חטאו בשגגה בלא הוראה חייבים.

אבל לדעת חכמים לומדים מ"בחטאה בשגגה" שרק מי שחייב על חטא בשגגה חייב כאן, אבל לא כהן משיח שחייב רק עם הורה וחטא.

והתבאר בברייתא שבין לרבי ובין לחכמים כהן משיח מביא על עבודת כוכבים שעירה כיחיד, ולא פר כהן משיח, ומבארת הגמרא שלומדים זאת ממה שנאמר בפסוק לגבי עבודת כוכבים, "ואם נפש אחת", ובין יחיד, ובין נשיא, ובין כהן משיח, הם בכלל נפש אחת.